

Защо се получиха т.нар. „бели бюлетини“ при последните две машинни гласувания?

В този доклад се съдържа информация за ролките с хартия и техните параметри на изборите от 2023 година (парламентарни и втори тур на местни избори), подкрепена с доказателства за тяхната несъвместимост с машините за гласуване - станало причина за проблеми в изборния процес.

Заявеното в деня и след изборите на 02.04.2023 г. от говорителя на ЦИК пред масмедииите бе, че използваните ролки с хартия за машинното гласуване са били еднакви по параметри с тези от предишните избори и че проблемът е в софтуера.

Отбелязвам, че без корекция на софтуера от "Смартматик", постъпи след обяд писмо от ЦИК към всички РИК, респективно всички СИК, с извънредно указание, че СИК може да дават право на повторно гласуване при дефектирала бюлетина толкова пъти, докато се получи цялостното ѝ отпечатване. Това обстоятелство навежда на доказателство, че проблемът не е в софтуера, а в хардуера, включващ и ролките с хартия.

Като опровержение на заявеното от говорителя на ЦИК е подаден сигнал на 04.04.2023 г. до ЦИК (вх. номер НС-22-362/04.04.2023), Главния прокурор и Президента, препратен на 09.04.2023 г. и до ОСЦИК, от участник във всички избори с машинно гласуване, притежаващ експертиза от ИТ-сектора, в който сигнал се сочат като причина следните два факта, довели до спиране на машини и тяхното публично компрометиране:

1. Новата хартия на изборите с машинно гласуване на 02.04.2023 г. бе двустранно гланцирана, което затрудни задвижването на същата/движението ѝ, и тя засядаше - особено при отпечатване на бюлетините. Докато хартията на всички предходни избори е била едностранно гланцирана само откъм страната ѝ за нанасяне на текста, а от страната на водещата гумена ролка не е имало вредният за случая гланц. Гланцираният гръб на тази нова хартия създава проблеми при отпечатването и често хартията приплъзва върху водещия вал по време на самия процес на отпечатването. Това води до често „блокиране“ на машината и некачествени бюлетини, при което намесата на техник по поддръжка от “Сиела-Норма” е неизбежно.
2. Шпулата при тези нови ролки, върху която е навита хартията, е с около два пъти по-голям диаметър, 25 милиметра вместо до 12,5 мм, както е видно от приложената снимка на старите ролки с хартия преди изборите на 02.04.2023 г., като това е втората причина за проблемното задвижване на хартията при бюлетините. Оста, на която се монтира ролката е 10 мм. При по-големия диаметър на посочения отвор на шпулата, по време на разпечатване се получава неравномерно движение на ролката с „характерно подскочане“ върху оста, при което хартията се “придърпва” и засяда в принтера, както това води и до грешен сигнал от датчика на машината за липса на хартия, което отново предполага блокиране на изборния процес и се налага намесата на техник на “Сиела-Норма” по поддръжката.

Тези възникнали проблеми са наложили ЦИК след обяд по време на изборите да даде специални указания за задължението на СИК да разрешават при дефектна бюлетина избирателят да гласува повторно толкова пъти, докато се получи цялостното ѝ отпечатване., писмо с изх. номер НС-15-351/02.04.2023 г.

През октомври 2022 г. заради проблеми с печата само 2 машини са излезли от строя. През април - дефектирали са 67 машини.

Сигналът е възложен за проверка на Софийска градска прокуратура, оттам на КПКОНПИ на 21.06.2023 г., които с постановление от 14.07.2023 г. отказват да образуват досъдебно производство поради мотив, че не е посочено в сигнала точно кои са виновните лица. Това постановление на СГП е потвърдено от Апелативна прокуратура-София на 28.08.2023 г.

Същите проблеми се случват и на балотажа за местните избори на 05.11.2023 г., за което същият експерт подава втори сигнал още на 04.11.2023 г., когато като техник на "Сиела-Норма" вижда при монтиране на машините в секции, че ролките с хартия отново са с параметрите от 02.04.2023 г. сигналът е до Гл. прокурор, МВР, ЦИК и ОСЦИК, но този път е с посочване на виновните длъжностни лица – възложителите на поръчката за изпълнение от Печатницата на БНБ не са извършили грижи и ефективен контрол за спазване на гореописаните две технически изисквания за ролките с хартия – посочени от производителя на машините "Смартматик" в приложената документация.

Два дни преди балотажа на 05.11.2023 от фирмата доставчик на машините „Сиела-Норма“ също сигнализируют за проблем, който може да затрудни гласуването с машини в изборния ден. От Сиела обявяват, че поръчаните от ЦИК ролки с хартия за машинното гласуване, на които се отпечатва вота, не отговарят на стандартите. Централната избирателна комисия е поръчала грешната хартия и шпули за изборните машини, въпреки че е била предупредена и от компанията производител "Смартматик", която отговаря за софтуера. От ЦИК отказват да отговорят защо са взели такова решение.

Прокурорската проверка отново е възложена на СГП, разследването е отново в КПКОНПИ. На 08.02.2024 г. преписката е разпределена за решаване от прокурор при СГП.

Източници: <https://bntnews.bg/news/hartiyata-za-mashinite-shte-zatrudnyat-li-glasuvaneto-po-shirokite-rolki-obzor-1254420news.html>

<https://bgvoice.com/vse-edno-na-kola-s-benzin-da-sipesh-dizel-umishleno-li-cik-poruchva-greshni-rolki-hartiia-za-mashinite-za-glasuvane>

<https://www.segabg.com/hot/category-bulgaria/shefut-na-siela-predreche-novi-problemi-mashinite-za-glasuvane>

Другият съществен въпрос който изниква, е цената на ролките за машинно гласуване. Според публични данни през октомври 2022 г. "Сиела Норма" е доставила ролките с хартия за 3,96 лева бройката, а председателят на ЦИК е подписал договор с Печатницата на БНБ за 13,90 лева на бройка. От "Сиела Норма" заявяват че през този период не е имало промяна в цените на материалите за производство.

Източник: <https://www.24chasa.bg/bulgaria/article/16098723>

Видно от гореизложеното, въпреки проведеното разследване от прокуратурата след изборите на 02.04.2023 г., на 05.11.2023 г. хартията, поръчана от ЦИК на печатницата на БНБ, отново бе същата като на предишните избори и това отново създаде познатите проблеми, които за втори път всяваха недоверие в машинното гласуване и в избирателите, както и в институциите, с което навярно е прав авторът вече при втория сигнал - че има обосновано предположение за умишлен саботаж на машинното гласуване.

24.02.2024 г. – Конференция по случай 10-годишнината на Обществения съвет към ЦИК

Автор: Иванин Кънчов, студент по политология в СУ, член на Обществения съвет към ЦИК